

Emil Hilje

Sveučilište u Zadru, Odjel za povijest umjetnosti

Još jednom o datiranju poliptiha Vittorea Carpaccia iz zadarske katedrale: tragom dokumenta iz 1497. godine

Izvorni znanstveni rad – *Original scientific paper*Primljen – *Received* 1. 6. 2023.DOI <https://doi.org/10.31664/ripu.2023.47.01>

Sažetak

Poliptih koji je za oltar sv. Martina u zadarskoj katedrali od Vittorea Carpaccia naručio kanonik Martin Mladošić jedno je od onih djela iz slikareva opusa oko čije kronologije nisu usuglašena mišljenja, pa su razni autori zadarski poliptih datirali gotovo u čitav raspon slikareve djelatnosti.

Dokument koji je nedavno pronađen u zadarskom arhivu baca potpuno novo svjetlo na problematiku datiranja poliptiha, isključujući sve datacije u rane godine Carpacciova stvaralaštva te dijelom razotkriva uvjete i okolnosti narudžbe i izrade djela. Naime, 12. rujna 1497. godine u Zadru je Martin Mladošić imenovao opunomoćenike koji su u Veneciji trebali zahtijevati od slikara Viktora Scarpationa (Vittorea Carpaccia)

Ključne riječi: *Vittore Carpaccio, Martin Mladošić, Zadar, poliptih sv. Martina, slikarstvo, 15. stoljeće*

da dovrši rad na pali za oltar sv. Martina u katedrali sv. Stošije u Zadru, u skladu s dogovorom koji je prethodno sklopio s naručiteljem.

U kombinaciji s već otprije poznatim podatkom iz Mladošićeve oporuke od 21. travnja 1496. godine, koji se odnosio na izradu okvira za sliku, može se utvrditi da je poliptih naručen 1496., a da je izrada potrajala do konca 1497. ili početka 1498. godine. Tako datiran, zadarski je poliptih moguće precizno smjestiti u vrijeme između dvaju velikih Carpacciiovih ciklusa, to jest nakon dovršenja Ciklusa sv. Uršule, a prije početka rada na ciklusu u Scuoli di San Giorgio degli Schiavoni. Također, u svjetlu podatka da su se naručitelj i slikar osobno susreli, može se pretpostaviti da je prikaz donatora na slici doista portret uglednoga zadarskog kanonika.

Djelo

Poliptih koji je za oltar sv. Martina u zadarskoj katedrali kanonik Martin Mladošić naručio od venecijanskog slikara Vittorea Carpaccia bez sumnje je jedno od najvrjednijih djela zadarske slikarske baštine. Tijekom posljednjih sto i pedeset godina o poliptihu su pisali brojni autori,¹ pokušavajući proniknuti u vrijeme i uvjete njegova nastanka, ali i uklopiti ga u okvire Carpacciova stilskog sazrijevanja i mijena, pri čemu je upravo zadarsko djelo postalo predmetom sasvim oprečnih stavova.

Razmimoilaženja u mišljenjima, na temelju kojih su razni autori zadarski poliptih datirali praktički u čitav raspon slikareve djelatnosti – od onih koji su ga smatrali ranim radom sa samog početka Carpacciove karijere, do onih koji su ga doživljavali kao kasni rad, nastao na kraju karijere – sazeo je Ivo Petricioli u svom članku iz 1985. godine, posvećenom upravo datiranju poliptiha.² Oslonivši se na oporuku Martina Mladošića iz 1496. godine, kojom je odredio da se isplati 32 dukata drvorezbaru Ivanu Korčulaninu za već započetu

oltarnu palu za oltar sv. Martina, ali i na sličnost potpisa na zadarskoj slici s onima na slikama *Krista između četiri anđela s oruđima Muke* (*Cristo con gli strumenti della Passione adorato da quattro angeli*, Udine, Civici musei e gallerie di storia e arte) iz 1496. godine, te *Meditacije nad Kristovim tijelom* (*Meditazione sulla Passione di Cristo*, New York, Metropolitan Museum), zaključio je da su »ta tri djela nastala u uskom vremenskom razmaku, a podudarnost godine 1496., označene na slici u Udinama i datuma Mladošićeve oporuke, nije bez značenja i još jače učvršćuje tu tezu.«³ Na taj je način datiranje zadarskog poliptiha dobilo pouzdanije uporište, bez obzira na dvojbu je li okvir od Ivana Korčulanina naručen za već gotovu sliku ili za onu koja je tek trebala biti izrađena.⁴

Različite nedoumice i lutanja u promišljanjima oko moguće datacije duhovito je izrazio Terisio Pignatti: »Godina koja izgleda da je skupila najviše pristanaka je ona koju i predlaže pisac ovog teksta; upravo 1500. god., pretpostavka koja je sada potvrđena značajnim otkrićem Mladošićeve oporuke koja pruža siguran datum *post quem* 1496. god.«⁵ Naime, Pignatti je još i prije otkrića Mladošićeve oporuke,

1. Vittore Carpaccio, poliptih, Zadar, Stalna izložba crkvene umjetnosti – iz katedrale sv. Stošije (fototeka Hrvatskog restauratorskog zavoda, foto: Goran Tomljenović, 2017.)

Vittore Carpaccio, polyptych, Zadar, Permanent Exhibition of Sacral Art, from the Cathedral of St Anastasia

temeljem likovne analize djela, odredio zadarski poliptih kao rad koji je nastao nakon dovršenja ciklusa sv. Uršule, a prije ciklusa sv. Jurja,⁶ pa je podatak iz oporuke samo potvrđivao tu tezu. Datiranju oko 1500. priklonio se i Kruno Prijatelj,⁷ pa se činilo da su mišljenja vodećih stručnjaka u pogledu okvirne kronologije nastanka zadarskog poliptiha više-manje usuglašena.

Međutim, profesor Petricioli je kasnije, povodeći se za podatkom koji je u svojim putnim uspomenu zabilježio Ivan Kukuljević Sakcinski,⁸ dijelom korigirao svoje mišljenje te kao vremenski okvir predložio »kraj XV. stoljeća (1493.?)«.⁹ Ja sam ipak, uzevši u obzir likovne podudarnosti sa srodnim djelima i podatak o naručivanju okvira za sliku zabilježen u

Mladošićevoj oporuci, ponovno predložio datiranje poliptiha oko 1496. godine.¹⁰ No dataciju oko 1493. godine zakratko je prihvatio Milan Pelc,¹¹ a Radoslav Tomić, dovodeći u vezu nastanak poliptiha s mogućim angažmanom nadbiskupa Vallaressa (nadbiskup 1449. – 1494.),¹² također je predložio je datiranje u 1493. godinu,¹³ pa je tako problem vremena izrade poliptiha i dalje ostao otvoren.

Začudo, da li zbog izdvojenosti, moguće sumnje u autentičnost potpisa ili slabog uvida u literaturu na hrvatskom jeziku, neki relativno noviji pregledi Carpacciova opusa jednostavno ignoriraju postojanje zadarske slike, pa time i problem njenog datiranja i mjesta u kontekstu slikareva likovnog razvoja.¹⁴

2. Sv. Martin i prosjak, detalj poliptiha (fototeka Hrvatskog restauratorskog zavoda, foto: Goran Tomljenović, 2017.)

St Martin and the beggar, detail of the polyptych

3. Sv. Jeronim i donator, detalj poliptiha (fototeka Hrvatskog restauratorskog zavoda, foto: Goran Tomljenović, 2017.)

St Jerome and the donor, detail of the polyptych

Ipak, premda se činilo da su barem okvirno usuglašena mišljenja da bi zadarski poliptih trebalo datirati u razdoblje između dvaju velikih venecijanskih ciklusa, nedavno je Sara Menato u svojoj doktorskoj radnji posvećenoj Carpacciovu formativnom razdoblju i *Ciklusu sv. Uršule*, iako dobro upoznata s argumentima koje je u prilog datiranju oko 1496. godine iznio Ivo Petricoli, temeljem brojnih dodirnih točaka između slika tog ciklusa i onih zadarskog poliptiha, ponovo predložila raniju dataciju, oko 1487. godine.¹⁵ Tu 1487. godinu, kao moguće vrijeme nastanka poliptiha, davno su predložili Rodolfo Pallucchini i Guido Perocco,¹⁶ na temelju pretpostavljene veze slike na oltaru sv. Martina u zadarskoj katedrali i natpisa na grobnjoj ploči Martina Mladošića smještenoj uz taj oltar.¹⁷ No u knjizi posvećenoj razdoblju Carpacciove mladosti,¹⁸ Sara Menato je dijelom ublažila izričitu dataciju u 1487. i ostavila otvorenom mogućnost nastanka slike između 1487. i 1493. godine.¹⁹ Na koncu, nedavno se Pavaša Vežić odlučio za datiranje »prije 1496. godine.«²⁰

Tako se problem pouzdanije ili barem općeprihvaćene kronologije nastanka Carpacciova zadarskog poliptiha, a time i njegovo mjesto unutar slikareva opusa i njegova umjetničkog

razvoja, ponovo vratio u okvire sasvim različito postavljenih pretpostavki i stavova, utemeljenih na različitim pristupima i promišljanjima.²¹

Narudžba

Razumljivo je da je u nedostatku pouzdanijih uporišta nužno oslanjanje na posredne podatke ili na uočavanje likovnih odlika koje bi mogle ukazati na mogući kronološki okvir.²² Međutim, dokument koji je nedavno pronađen u zadarskom arhivu (v. Prilog) baca sasvim novo svjetlo na problematiku datiranja poliptiha, isključujući sve datacije u rane godine Carpacciova stvaralaštva, ali ujedno dijelom razotkriva uvjete i okolnosti narudžbe i izrade djela.

Dana 12. rujna 1497. godine izabrao je zadarski kanonik Martin Mladošić za svoje opunomoćenike (zastupnike) Bernardina Robobella iz Venecije (brata zadarskog nadbiskupa Ivana Robobella)²³ i zadarskog plemića Maura Antunova Grisogona,²⁴ da zahtijevaju od slikara Viktora Scarpationa (Vittorea Carpaccia) da dovrši rad na pali za oltar sv. Martina

4. Sv. Stošija, detalj poliptiha (fototeka Hrvatskog restauratorskog zavoda, foto: Goran Tomljenović, 2017.)

St Anastasia, detail of the polyptych

u katedrali sv. Stošije u Zadru, u skladu s dogovorom koji su naručitelj i slikar prethodno sklopili.²⁵ Navedeni dogovor nije bio zabilježen u formi klasičnog ugovora, nego u *chyrographu* (zabilježbi), kao formi neposredne pogodbe, koji je također imao punu pravnu valjanost.²⁶ No izgleda da se slikar nije držao dogovorenog roka, pa ga je trebalo natjerati da palu dovrši ili pak od njega preuzeti okvir izrezbaren u Zadru, a dovršenje slike povjeriti drugim slikarima o trošku spomenutog majstora Viktora.

Iz navedenog je dokumenta vidljivo da u jesen 1497. godine djelo još nije bilo dovršeno. Međutim Carpacciov potpis potvrđuje da rad ipak nije bio povjeren nekim drugim slikarima,²⁷ pa treba pretpostaviti da su Mladošićevi opunomoćenici uspješno odradili svoju zadaću, te da je posao priveden kraju koncem 1497. ili početkom 1498. godine. Takva datacija, koja izradu zadarskog poliptiha dovodi u neposrednu kronološku vezu s tada dovršavanim *Ciklusom sv. Uršule* (1490. – 1498., Venecija, Gallerie dell'Accademia)²⁸ i slikom *Krv Spasiteljeva* (Udine, Civici Musei e Gallerie di Storia ed Arte), potpisanom i datiranom 1496. godine,²⁹ a

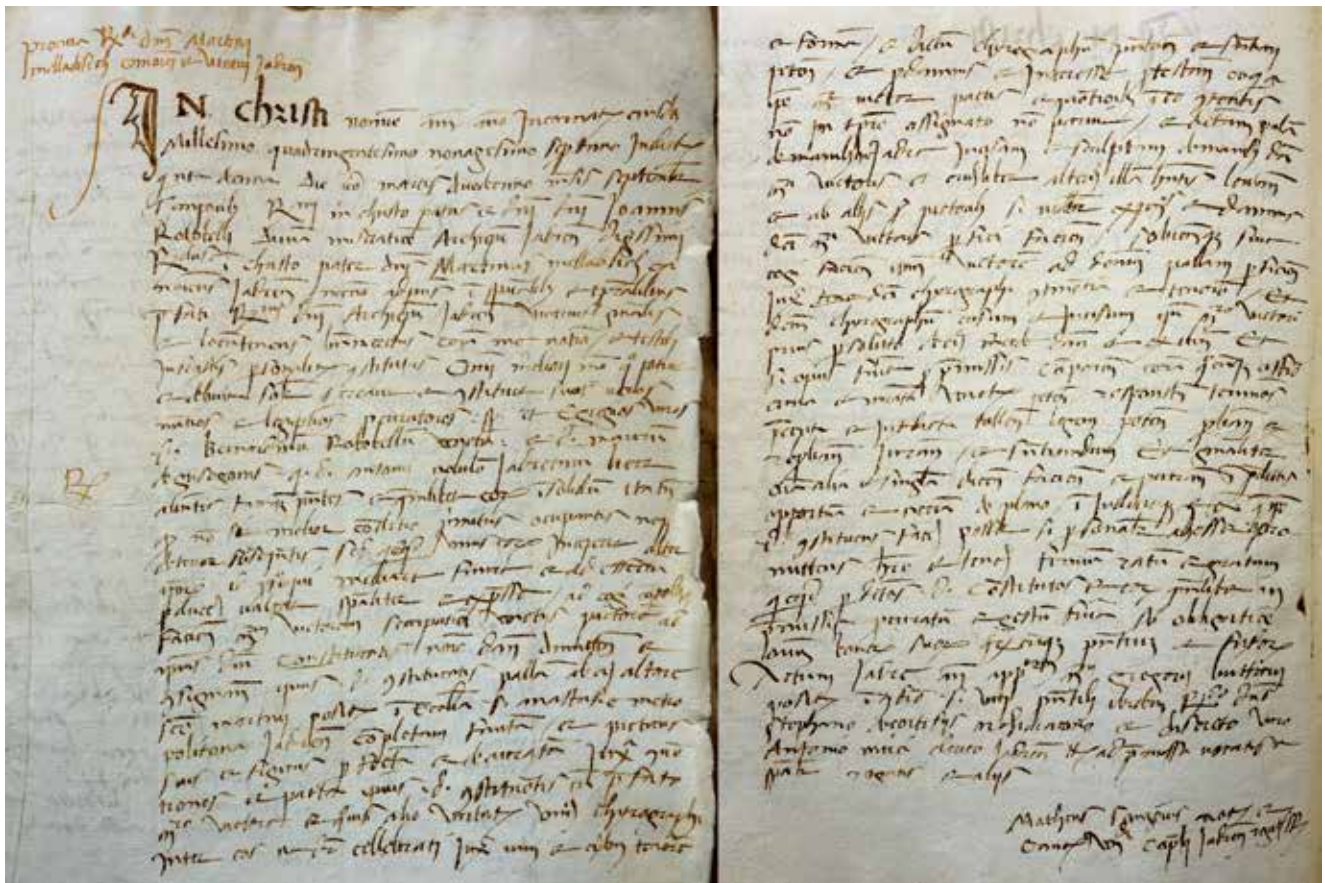
svakako prije *Ciklusa sv. Jurja* u Scuola di San Giorgio degli Schiavoni (1501. – 1507.),³⁰ potvrđuje mišljenja onih autora koji su u likovnim elementima zadarskog poliptiha prepoznali dodirne točke s djelima iz slikareve zrele faze,³¹ prije svega Terisija Pignattija, koji je još 1983. godine zaključio da ga treba datirati oko 1500. godine.³²

Također, treba imati u vidu i to da je ukupan broj poznatih arhivskih vijesti o Carpacciovoj djelatnosti vrlo malen, a onih koje se uz to odnose na određeni slikarski rad sasvim skroman,³³ pa svaki dosad nepoznat podatak vezan uz konkretnu slikarsku djelatnost obogaćuje ukupnost spoznaja o umjetnikovu životu i radu. Stoga, i u kontekstu poznavanja Carpacciova likovnog razvoja i umjetničke djelatnosti, pouzdanije datiranje zadarskog poliptiha, ali i okolnosti narudžbe, mogu pridonijeti boljem poznavanju njegova životnog puta i umjetničke afirmacije.³⁴

Između ostaloga, novootkriveni dokument iz rujna 1497. godine potvrđuje da je postojao nekakav prethodni kontakt između naručitelja i slikara, prilikom kojeg je načinjen spomenuti *chyrographum*. To bi svakako trebalo dovesti u vezu s Mladošićevom oporukom, načinjenom 21. travnja 1496. godine.³⁵ Naime, po svemu sudeći, Mladošić nije načinio oporuku zbog bolesti, nego, puno vjerojatnije, zbog namjeravanog puta u Veneciju.³⁶ Iz punomoći saznajemo i da je Mladošić sa sobom u Veneciju donio i predao slikaru izrezbareni okvir, ali i nacrt poliptiha (spomenut u njegovoj oporuci kao *forma designi*), koji je predočio slikaru pri ugovaranju rada. Može se pretpostaviti da je taj nacrt, pogotovo u kontekstu podatka iz Mladošićeve oporuke vezanog uz izradu okvira za sliku koja tada još nije postojala, bio dosta precizan i detaljan. O mogućem autoru nacrtu moguće je tek nagađati, no najizglednijim se kandidatom čini svećenik i notar Jerolim Vidulić, kojeg je Mladošić sasvim sigurno dobro poznao,³⁷ a za kojeg znamo da je načinio nacрте po kojima je drvorezbar Ivan Korčulanin (Ivan Petrov iz Korčule) izrađivao različite ukrase u drvu za sobu zadarskog plemića Saladina de Soppe.³⁸ Ipak, ne treba isključiti ni mogućnost da je Mladošiću pritom pomogao drugi zadarski svećenik, slikar Petar Jordanić.³⁹ U svakom slučaju, vjerojatno je ponešto arhaičan koncept oltarne pale u formi poliptiha donekle ograničavao slikara, koji je inače bio uvjerljiviji u razvijenim narativnim scenama s mnoštvom likova, ali, s obzirom na to da je okvir već bio izrađen, teško da se moglo nešto bitnije mijenjati u odnosu na ono što je nacrtom bilo predviđeno.

Kada je riječ o dataciji, za predodžbu o zadarskoj kulturnoj klimi tog doba nije bez značenja to što Mladošić nije poliptih naručio od mladog i neafirmiranog umjetnika, nego u trenutku kada je Carpaccio već stekao ugled izradom *Ciklusa sv. Uršule*.⁴⁰ Stoga na zadarski poliptih nije primjenjiva misao o manje zahtjevnim naručiteljima iz provincije.⁴¹ A podatak da su se naručitelj i slikar doista sreli, upućuje na to da portret donatora nije tek uopćeni prikaz, nego pravi portret Martina Mladošića kojeg je Carpaccio, vješt crtač i istančani portretist,⁴² zacijelo tom prilikom i nacrtao da bi ga mogao što vjernije predočiti na slici.⁴³

Možda će, nakon temeljite restauracije⁴⁴ i pronalaska dokumenta vezanog uz narudžbu, zadarska slika prestati biti

5. Imenovanje opunomoćenika za požurivanje slikara Viktora Scarpationa (Vittorea Carpaccia) da dovrši rad na pali za oltar sv. Martina u katedrali Sv. Stošije u Zadru (HR-DAZD-31, BZ, Matheus Sonzonius, B I, F 1/F, fol. 29–29’).

Appointment of a representative to urge the painter Victor Scarpation (Vittore Carpaccio) to complete the painting for the altar of St Martin in the Cathedral of St Anastasia in Zadar

pomalo dvojbena rad, koji strani autori u svojim pregledima radije prešućuju nego se njime bave, te postati jednim od pouzdanih uporišta za promišljanja o Carpacciovoj slikarskoj karijeri, odnosima s naručiteljima, ali i pristupu slikanju portreta.

Naručitelj⁴⁵

Zadarski svećenik Martin Mladošić djelovao je kao notar (bilježnik) punih dvadeset godina, od 1464. do 1485. godine. Međutim, njegovi su sačuvani bilježnički spisi, s obzirom na vremenski raspon, razmjerno skromni – sastoje se tek od jedne obimne buste. Stoga treba pretpostaviti da je posao bilježnika obavljao više usputno, nego kao osnovno zanimanje.⁴⁶ O njegovu podrijetlu, ali i o počecima u svećeničkom zanimanju zasad ne raspoložemo pouzdanim podacima. Međutim, već vrlo rano Mladošić je zauzeo istaknuto mjesto u zadarskoj crkvenoj hijerarhiji, pa se tako, kao vikar nadbiskupa Maffea Vallaressa, zajedno s njim, pojavio 26. kolovoza 1462. godine u Pienzi pred papinskom kurijom,⁴⁷ a 16. prosinca 1482. godine je kao papinski izaslanik proglasio

gubernatora novoustrojene franjevačke kustodije Krajinske i Humske.⁴⁸

Očito je tijekom godina njegova pozicija u zadarskim crkvenim krugovima, a osobito u kanoničkom zboru (kaptolu), sve više jačala. O tome svjedoči njegova uloga u dugotrajnom sukobu između predstavnika kaptola i nadbiskupa Maffea Vallaressa u vezi prihoda fabrike katedrale,⁴⁹ pri čemu su se najistaknutiji pripadnici klera, među kojima je bio i Frane Damjanov,⁵⁰ koji je ujedno zastupao i Andriju Bribiranina,⁵¹ sastali u njegovoj kancelariji,⁵² a zatim ga imenovali svojim zastupnikom.⁵³

Ipak, izgleda da pritom njegovi odnosi s Vallaressom nisu bili narušeni, o čemu svjedoči to što je upravo njemu nadbiskup 9. rujna 1491. godine dao u zakup sve svoje posjede, s izuzetkom kuća i posjeda u Preku, za godišnju najamninu od 365 dukata.⁵⁴ Čini se da je taj ugovor o zakupu dobro funkcionirao, o čemu svjedoči Vallaressova izjava od 1. veljače 1493. godine, da mu je Martin Mladošić u četiri rate isplatio dug od 1131 libru,⁵⁵ ali i navod o podmirenju Mladošićeva duga nadbiskupu od 755 libara 6. lipnja 1494. godine.⁵⁶

Njegovu važnu ulogu u crkvenoj hijerarhiji možda najbolje ilustrira optužba nadbiskupova kapelana Šimuna Radija da

6. Portret Martina Mladošića, detalj poliptiha (fototeka Hrvatskog restauratorskog zavoda, foto: Goran Tomljenović, 2017.)

Portrait of Martin Mladošić, detail of the polyptych

zbog Mladošićeva protivljenja nije izabran u kanonički zbor na mjesto preminulog Ivana Cikovića.⁵⁷

Dana 21. travnja 1496. sročio je Martin Mladošić, zdrav tijelom i duhom, u svojoj kući oporuku u kojoj je, između ostaloga, odredio da se drvorezbaru Ivanu Korčulaninu isplati 32 dukata za rad na pali koju je već započeo za oltar sv. Martina u katedrali (u skladu s nacrtom, ali bez slike), pri čemu je navedeno da je ukupna vrijednost rečene pale predviđena na 100 dukata.⁵⁸ Po svemu sudeći navedena oporuka nije sročena zbog neke iznenadne bolesti ili starosti, nego vjerojatno zbog namjeravanog puta u Veneciju.⁵⁹ Na to upućuju i dokumenti iz druge polovine 1496. i početka 1497. godine, koji otkrivaju vrlo aktivno Mladošićevo sudjelovanje u radu kanoničkog zbora.⁶⁰

Konačno, 12. rujna 1497. godine sročena je već navedena isprava o zastupanju u vezi Carpacciova rada na slici, iz čega bi trebalo zaključiti da je prošlo više od godinu dana od Mladošićeva neposrednog dogovora sa slikarem te da je rad na slici ozbiljno kasnio.

Martin Mladošić je i inače koncem 15. i početkom 16. stoljeća bio izrazito aktivan, ne samo kao član kaptola, nego vezano i uz razne zemljišne transakcije ili tek prisutnost u svojstvu svjedoka.⁶¹ Po svemu sudeći, u vrijeme biskupovanja Ivana Robobella, Mladošić je praktički upravljao biskupijom, kao

biskupov vikar, zastupnik, ali i prokurator fabrike katedrale.⁶² Ipak, najistaknutija je njegova uloga u kanoničkom zboru, koji se čak sastajao u njegovoj kući kod crkve sv. Vida.⁶³ Izgleda da je u tim poslovima tijesno surađivao s arhidakonom Stjepanom de Cortesis, još jednom istaknutom ličnošću zadarskih crkvenih krugova.⁶⁴ Od važnijih dokumenata iz tog razdoblja vrijedi spomenuti narudžbu graduala od pisara Alberta Grandijeva iz Kölna 9. kolovoza 1504. godine,⁶⁵ ali i podatak o Mladošićevu posjedu s kućom u Miljači od 4. ožujka 1506. godine.⁶⁶ Također, Mladošić je 13. svibnja i 25. lipnja 1506. godine zastupao Vita Šubića, arhidakona humskoga, plebana bihačkoga i komendatora opatije sv. Jurja u Koprivi (Obrovcu).⁶⁷ Pored ostalih funkcija, Martin Mladošić bio je i komendator opatije sv. Ambroza u Ninu.⁶⁸

Svakako vrijedi spomenuti da se u tri Mladošićeva ugovora kao svjedok pojavio slikar Alegreto iz Splita,⁶⁹ ali zasad nema spoznaja o nekom radu koji bi za njega radio. Mladošićev oltar sv. Martina u zadarskoj katedrali je 7. ožujka 1507. godine spomenut kao mjesto na kojem se služe mise.⁷⁰

Konačno, 8. rujna 1508. godine sastavio je Mladošić svoju drugu oporuku, u svojoj kući, bolestan, u krevetu, pri čemu su kao svjedoci zabilježeni liječnik i brijač, što jasno upućuje na ozbiljnost bolesti.⁷¹ I doista, deset dana kasnije zabilježeno je da je Mladošić mrtav, a njegovo mjesto u kanoničkom zboru upražnjeno.⁷²

Makar znatno sažet u odnosu na raspoloživu arhivsku građu, ovakav kratki prikaz Mladošićeva života i djelatnosti upotpunjuje sliku konteksta u kojem je naručen i realiziran poliptih za oltar sv. Martina u zadarskoj katedrali, ali na određenoj razini potvrđuje pretpostavku da je portret na njemu doista realističan prikaz moćnog i ambicioznog premeta, tada još u naponu životne snage.⁷³ O životu samog Martina Mladošića, pored njegovih vlastitih bilježničkih spisa, svjedoče brojni arhivski dokumenti, iz kojih je moguće dijelom rekonstruirati njegov životopis, a osobito napredovanje u karijeri i položaj unutar zadarskih crkvenih krugova, gdje se istakao kao jedan od najvažnijih i najutjecajnijih članova kanoničkog zbora. No unatoč određenim nesuglasicama između kaptola i nadbiskupa, i dalje je bio najbliži suradnik i osoba od povjerenja nadbiskupa Maffea Vallaressa. Nakon Vallaressoove smrti, u vrijeme upražnjene biskupske stolice, izgleda da je upravo on stajao na čelu zadarske crkvene hijerarhije, a ključnu je ulogu zadržao i za vrijeme biskupovanja Giovannija Robobella. Uzlet crkvene karijere pratilo je i materijalno blagostanje – raskošna kuća u gradu i obimni zemljišni posjedi, pa je i ulaganje u vlastiti oltar u katedrali bilo logičan odraz Mladošićeva blagostanja i ugleda. Moguće je pretpostaviti i da je utjecajni zadarski svećenik, u konačnici zadovoljan Carpacciovim radom, a uz to vjerojatno i dalje povezan s porodicom Vallaresso, odigrao određenu ulogu u angažiranju slikara na radu za hrvatsku bratovštinu sv. Jurja (*San Giorgio degli Schiavoni*) u Veneciji.

Prilog

1497., 12. IX. – U Zadru. Zadarski kanonik Martin Mladošić izabire za svoje opunomoćenike Bernardina Robobella i Maura Antunova Grisogona, da požure slikara Viktora Scarpationa (Vittorea Carpaccia) da dovrši rad na pali za oltar sv. Martina u katedrali sv. Stošije u Zadru, a u skladu s ugovorom koji su prethodno sklopili.

Procura reuerendi domini Martini Melladosich canonici et vicarii Iadrensis

In Christi nomine, amen. Anno incarnationis eiusdem millesimo quadringentesimo nonagesimo septimo, indictione quinta decima, die uero martis duodecimo mensis septembris, temporibus reuerendissimi in Christo patris et domini domini Ioannis Robobelli diuina miseratione archiepiscopi Iadrensis dignissimi. Reuerendus in Christo pater dominus Martinus Melladosich, canonicus Iadrensis nec non ad presens in spiritualibus et temporalibus prefati reuerendissimi domini archiepiscopi Iadrensis vicarius generalis et locum tenens benemeritus, coram me notario et testibus infrascriptis personaliter constitutus omni meliori modo, quo potuit et debuit, solemniter creauit et constituit suos ueros nuntios et legiptimos procuratores spectabiles et egregios viros dominum Bernardinum Robobellum Venetum et dominum Maurum de Grisogonis quondam domini Antonii nobilem Iadretinum, licet absentes tamquam presentes et quemlibet eorum insolidum, ita tamen quod non sit melior conditio primitus ocupantis neque deterior subsequentis, sed quicquid vnus eorum inceperit, alter ipsorum id prosequi, mediare, finire et ad effectum producere ualeat, specialiter et expresse ad cogi compellique faciendum magistrum Victorem Scarpationi Venetiis pictorem ad ipsius domini constituentis nomine dandum, dimittendum et consignandum ipsius domini constituentis pallam ab eius altare Sancti Martini, positum in ecclesia Sancte Anastasie metropolitana Iadrensi, completam, finitam et picturis suis et figuris perfectam et deauratam iuxta conuentiones et pacta ipsius domini con-

stituentis cum prefato magistro Victore et quouis alio virtute vnus chyrographi inter eos, ut dicitur, celebrati iuxta uim et cuiuslibet tenorem et formam, et dictum chyrographum presentandum et sententiari petendum, et pro damnis et interesse protestandum eo quia ipse magister Uictor pactis et conuentionibus in eo contentis non (!) in tempore assignato non paruit et dictam palam (de manibus – *prekriženo*) hic Iadre incisam et sculpitam de manibus dicti magistri Victoris et cuiuslibet alterius illam habentis licentiam et ab aliis (s – *prekriženo*) pictoribus, si uidentur, expensis et damnis dicti magistri Victoris, perfici faciendum soluendumque siue cogi faciendum ipsum Victorem ad dictam pallam perficiendam iuxta (tenore – *prekriženo*) dicti chyrographi continentiam et tenorem, et dictum chyrographum casum et incisum ipsi magistro Victori prius persoluto de eius mercede dandum et exhibendum, et si opus fuerit pro premissis compariendum (!) coram quocumque officio, curia et magistratu Venetiarum petendum, respondendum, terminos, precepta et interdicta tollendum, legem petendum, probandum et reprobandum, iurandum et sententiandum et generaliter omnia alia et singula dicendum, faciendum et procurandum in predictis opportuna et necessaria de plano in iudicioque et extra, quod ipse dominus constituens facere possit, si personaliter adesset, promittens habere et tenere firmum, ratum et gratum quicquid per dictos dominos constitutos et eorum quemlibet in premissis procuratum et gestum fuerit sub obligatione omnium bonorum suorum quorumcumque presentium et futurorum.

Actum Iadre ante apothecam magistri Gregorii buttierii, positam in confinio Sancti Viti, presentibus ibidem reuerendo domino Stephano de Cortesiis archidiacono et discreto viro Antonio Mirci clerico Iadrensi, testibus ad premissa uocatis et specialiter rogatis et aliis.

Matheus Sonzonius notarius et cancellarius venerabilis capituli Iadrensis rogatus scripsit.

(HR-DAZD-31, BZ, Matheus Sonzonius, B I, F 1/F, fol. 29–29')

Bilješke

1
Popis relevantne literature vidi u: EMIL HILJE – RADOSLAV TOMIĆ, *Umjetnička baština zadarske nadbiskupije – Slikarstvo*, Zadar, 2006., 204–206. O nekim radovima objavljenim nakon toga bit će riječi u daljnjem tekstu.

2
IVO PETRICIOLI, Oko datiranja Carpacciova poliptiha u Zadru, *Zbornik za likovne umjetnosti*, 21 (1985.), 287–289. Isti je članak ponovljen u knjizi IVO PETRICIOLI, *Umjetnička baština Zadra*, Zagreb, 2005., 207–216, s minimalnim izmjenama (dodana je jedna bilješka u kojoj je naveden citat iz Kukuljevićevih *Putnih uspomena* – vidi bilj. 8).

3
IVO PETRICIOLI /bilj. 2, 1985./ Navedenu dataciju oko 1496. godine najvjerojatnijom je smatrala i Maria Walcher (GIUSEPPE PRAGA, *Documenti per la storia dell'arte a Zara dal Medioevo al Settecento* /Trascrizione, registi e note a cura di Maria Walcher/, Trieste, 2005., 307, bilj. 161), a prihvatili su je Igor Fisković (IGOR FISKOVIĆ, *Figuralne umjetnosti renesansna doba u Hrvatskoj*, u: *Hrvatska renesansa* /prir. Miljenko Jurković – Alain Erlande-Brandenburg/, Zagreb, 2004., 185; Emil Hilje (EMIL HILJE – RADOSLAV TOMIĆ /bilj. 1/, 201); Milan Pelc (MILAN PELC, *Povijest umjetnosti u Hrvatskoj – Renesansa*, Zagreb, 2007., 512, 513; MILAN PELC, *Povijest umjetnosti u Hrvatskoj*, Zagreb, 2012., 253) i Ines Ivić (INES IVIĆ, Vittore Carpaccio, Martin Mladošić

and Saint Jerome: A Mirror of Late Medieval Devotion, *Ars Adriatica*, 11 /2021./, 151, 155).

4
IVO PETRICIOLI (bilj. 2, 1985.), 289.

5
TERISIO PIGNATTI, Vittore Carpaccio i zadarski poliptih, u: *Likovna kultura Dubrovnika 15. i 16. stoljeća* (ur. Igor Fisković), Zagreb, 1991., 231.

6
TERISIO PIGNATTI, Il Carpaccio sull'altra sponda dell'Adriatico, u: *L'Umanesimo in Italia* (ur. Vittore Branca – Sante Gracioti), Venezia – Firenze, 1983., 217–219.

7
KRUNO PRIJATELJ, La pittura in Dalmazia nel Quattrocento e i suoi legami con l'altra sponda, u: Charles Dempsey (ed.), *Quattrocento Adriatico. Fifteenth-Century Art of the Adriatic Rim*, Bologna, 1996., 25.

8
»... na zidu ima šest malenih slika na daski od Viktora Karpača godine 1493. umno izvedenih, ali od vremena znatno oštećenih.« (IVAN KUKULJEVIĆ SAKCINSKI, *Putne uspomene iz Hrvatske, Dalmacije, Arbanije, Krfa i Italije*, Zagreb, 1873., 35). Inače, to je godina kada je Petar Jordanić potpisao poliptih u zadarskoj crkvi sv. Marije, što Kukuljević spominje već na sljedećoj stranici svojih putnih uspomena, pa nije nemoguće da mu se zapravo potkroo lapsus. Druga je mogućnost da je nekada uza slikarev potpis doista stajala i godina (kao na slici iz Udina), pa da je Kukuljević kurzivom napisanu brojku 7 pročitao kao 3. Ipak, znakovito je da taj podatak o godini nije ponovio u opsežnom tekstu o Carpacciu u svom *Slovníku* (IVAN KUKULJEVIĆ SAKCINSKI, *Slovník umjetnikah jugoslavenskih*, Zagreb, 1858–1860., 140).

9
IVO PETRICIOLI, L'opera di Giovanni da Curzola intagliatore a Zara, *Arte Documento*, 17–19 (2003.), 219; IVO PETRICIOLI – LUKRECIJA PAVIČIĆ-DOMIJAN, *Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru*, katalog, Zadar, 2004., 114.

10
EMIL HILJE – RADOSLAV TOMIĆ (bilj. 1), 201.

11
MILAN PELC, Portreti u hrvatskoj slikarskoj baštini kasnog srednjeg vijeka, u: *Renesansa i renesanse u umjetnosti Hrvatske, Zbornik radova sa znanstvenih skupova »Dani Cvita Fiskovića« održanih 2003. i 2004. godine* (ur. Predrag Marković – Jasenka Gudelj), Zagreb, 2008., 57–58; MILAN PELC /bilj. 3, 2007./, 516.

12
Više o nadbiskupu Maffeu Vallaresu vidi u: CARLO FEDERICO BIANCHI, *Zara Cristiana I*, Zara, 1877., 26, 55–56, 109, 125, 127, 132, 160, 259–260; LUKA JELIĆ, *Regestum litterarum zadarskoga nadbiskupa Maffea Vallaressa (1449–1496 god.)*, *Starine*, XXIX (1898.), 3–4; TOMISLAV RAUKAR – IVO PETRICIOLI – FRANJO ŠVELEC – ŠIME PERIČIĆ, *Zadar pod mletačkom upravom 1409–1797*, Zadar, 1987., 150–153; JADRANKA NERALIĆ, *Judicial Cases in the Court of Maffeo Vallaresso, Archbishop of Zadar (1450–1494)*, *Review of Croatian History*, 3 (2007.), 274, 277, 282, 285–289; LARIS BORIĆ, *Festoni i putti u zadarskoj ranorenesansnoj skulpturi*, u: *Metamorfoze mita: Mitologija u umjetnosti od srednjeg vijeka do moderne*, *Zbornik »Danâ Cvita Fiskovića« 4* (ur. Dino Milinović – Joško Belamarić), Zagreb, 2012., 54, 58–59, 63–64; JADRANKA NERALIĆ, *Dva pokušaja preotimanja prihoda operarija katedrale iz druge polovine 15. stoljeća: primjeri Zadra i Trogira*, u: *Ascendere historiam, Zbornik u čast*

Milana Kruheka (ur. Marija Karbić i dr.), Zagreb, 2014., 117–121; SOFIJA SORIĆ, *Nadbiskupski kaštel u Sukošanu* (u tisku); SOFIJA SORIĆ, *Ladanjske kuće u Preku na otoku Ugljanu* (u tisku). Uzimajući u obzir ličnost i djelatnost nadbiskupa, narudžba Carpacciova poliptiha vezivala se uz njegovo moguće posredovanje (MANLIO CANCOGNI – GUIDO PEROCCO, *Carpaccio*, Milano, 1967., 86; TERISIO PIGNATTI /bilj. 6/, 217), prema čemu je nešto oprezniji stav zauzeo Ivo Petricioli (IVO PETRICIOLI /bilj. 2, 1985./, 291).

13
RADOSLAV TOMIĆ, *Majstori talijanske renesanse u Hrvatskoj*, u: *Tizian, Tintoretto, Veronese – veliki majstori renesanse* (ur. Radoslav Tomić), katalog izložbe, Zagreb, 2011., 18, 19, 101, 106.

14
MANLIO CANCOGNI – LINDA BOREAN, *Carpaccio*, Milano, 2004.; PETER HUMFREY, *Carpaccio*, London, 2005. Začudo, čak ni u dijelu knjige u kojem se bavi Carpacciom kao portretistom (n. dj., 34–35), Peter Humfrey uopće ne spominje Mladošičev portret.

15
SARA MENATO, *Vittore Carpaccio: Studio della formazione del Maestro e del Ciclo di Sant'Orsola. Catalogo dei disegni*, doktorat, Università degli Studi di Padova, Padova, 2014. – <http://paduaresearch.cab.unipd.it/6641/> (pristupljeno 25. 8. 2019.), 19, 33, 46, 47, 137, 155. Uz ilustracije na stranicama 362–366 navedena je datacija »1487 c.«.

16
RODOLFO PALLUCCHINI – GUIDO PEROCCO, *I teleri del Carpaccio in San Giorgio degli Schiavoni*, Milano, 1961., 21, 63, bilj. 9.

17
Natpis s Mladošičeve nadgrobne ploče donosi Ivo Petricioli (IVO PETRICIOLI /bilj. 2, 1985./, 290). Međutim, datum 9. prosinca 1487. godine odnosi se na vrijeme postavljanja same nadgrobne ploče i nije nužno vezan uz preuređenje oltara sv. Martina. Naime, oltar sv. Martina u zadarskoj se katedrali spominje još 22. srpnja 1447. godine, u oporuci zadarskog kanonika Vitka Ivanova: ... *Item uoluit corpus suum sepeliri in ecclesia Sancte Anastasie ante altare Sancti Martini*. ... (HR-DAZD-31, BZ, Iohannes de Calcina, B VIII, F III, fol. LI'), pa se može zaključiti da Mladošić nije dao načiniti potpuno novi oltar, nego da je na neki način stekao patronat nad već postojećim oltarom sv. Martina u katedrali.

18
U kontekstu povijesti stručnog bavljenja zadarskim poliptihom autorica se osvrće na gotovo sve ranije radove i različite prijedloge za dataciju, ali ističe da se u nedostatku pouzdanijeg uporišta treba osloniti na stilske elemente: »La ricognizione del catalogo giovanile di Carpaccio è complessa a causa della mancanza di dati certi, e la partita si gioca sul campo dello stile. Una parziale eccezione è costituita dal politico realizzato per la cattedrale di Sant'Anastasia a Zara, oggi al Museo di Arte Sacra della città (fig. 28–33). Esso, se da una parte è frutto di una commissione importante e permette di ragionare all'interno di un quadro documentario, dall'altra offre dei riferimenti ampi, in passato interpretati in maniera anche opposta, da mettere a fuoco, ancora una volta, con gli strumenti della *connoisseurship*.« (SARA MENATO, *Per la giovinezza di Carpaccio*, Padova, 2016., 41).

19
SARA MENATO (bilj. 18, 46). Uz ilustracije br. 35, 36 i 39 navedena je datacija »c. 1487–93«.

20
PAVUŠA VEŽIĆ, *Sv. Stošija – Katedrala sv. Anastazije u Zadru*, Zadar, 2021., 246.

- 21
Nedavna restauracija slike sv. Martina i prosjaka (JADRANKA BAKOVIĆ, Restauracije poliptiha sv. Martina Vittorea Carpaccia iz zadarske katedrale, *Portal*, 8 /2017./, 43–71) otkrila je upravo onu vrstu brižljivosti u slikanju detalja raskošne odjeće koja je karakteristična za zrelo razdoblje Carpacciova slikarstva.
- 22
SARA MENATO (bilj. 18), 41.
- 23
Mlečanin Ivan Robobello postao je zadarski nadbiskup 19. prosinca 1495., a umro je 1503. godine (CARLO FEDERICO BIANCHI /bilj. 12/, 56; IVO PETRICIOLI, Zadarski zlatar Toma Martinov, *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*, 25 [12] /1986./, 152; ZVJEZDAN STRIKA, »Catalogus episcoporum et archiepiscoporum urbis Jadertinae« arhidakona Valerija Ponteja, *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, 48 /2006./, 100, 107, 111, 115, 170–171). Bernardin Robobello naveden je kao zastupnik i brat zadarskog nadbiskupa u dokumentima od 6. veljače 1498. (HR-DAZD-31, BZ, Jacobus de Medicis, B un, F I, fol. 18) i 11. svibnja 1503. godine (HR-DAZD-31, BZ, Matheus Sonzonius, B VI, F VI, fol. 205).
- 24
Mauro je bio stariji brat učenjaka Federika Grisogona (vidi u: STJEPAN ANTOLJAK, »Artium et medicinae doctor« Federik Grisogono, njegova obitelj i javno djelovanje u Zadru, u: *Zbornik radova o Federiku Grisogonu, zadarskom učenjaku (1472–1538)*, /ur. Žarko Dadić – Ivo Petricioli/, Zadar – Zagreb, 1974., 35), njegovo ime navedeno je na natpisu iz 1497. godine u škrinji sv. Šime (VITALIANO BRUNELLI, Una nuova scoperta nell'Arca di S. Simeone, *Il Dalmata*, A. XLIII, 63 /8. VIII. 1908./; IVO PETRICIOLI /bilj. 23/, 152).
- 25
Prilično je izvjesno da je dogovor sklopljen prigodom Mladošićeva boravka u Veneciji, a ne u sklopu nekoga hipotetičkog putovanja Vittorea Carpaccia na Orijent, sa zaustavljanjem u Zadru, usp. TERISIO PIGNATTI, *Vittore Carpaccio*, Milano, 1976., 2.
- 26
Brojni sudski spisi s konca 15. i početka 16. stoljeća jasno potvrđuju pravnu valjanost takve vrste zabilježbi. Možemo tek pretpostaviti da je Martin Mladošić, koji je dvadesetak godina bio zadarski javni bilježnik (1464. – 1485.), sam sastavio navedenu zabilježbu.
- 27
Zasad ostavljamo otvorenom mogućnost da su u realizaciji posla mogli sudjelovati i neki pomoćnici.
- 28
MANLIO CANCOGNI – LINDA BOREAN (bilj. 14), 74–91.
- 29
MANLIO CANCOGNI – LINDA BOREAN (bilj. 14), 102–103.
- 30
TERISIO PIGNATTI, *Carpaccio a San Giorgio degli Schiavoni*, Milano, 1965., 6; MANLIO CANCOGNI – LINDA BOREAN (bilj. 14), 106–123.
- 31
Preciznije datiranje zadarskog poliptiha, između ostaloga, utječe i na pouzdanije datiranje crteža koji stoje u direktnoj vezi s poliptihom – prikaza glave sv. Petra u Museum Boymans u Rotterdamu i svetca s knjigom u Firenci u Uffiziju (MANLIO CANCOGNI – GUIDO PEROCCO /bilj. 12/, 86–87, 102; SARA MENATO /bilj. 15/, 156–157, 291–293).
- 32
TERISIO PIGNATTI (bilj. 6), 220.
- 33
Osim majstorovih potpisa, izvornih arhivskih podataka o Carpacciu iz 15. stoljeća ima vrlo malo (oporuka njegovog strica od 21. 9. 1472. i isplata 8. 8. 1486. godine). Nešto su brojniji podatci iz 16. stoljeća, no svejedno dosta oskudni (vidi u: MANLIO CANCOGNI – GUIDO PEROCCO /bilj. 12/, 83–84).
- 34
Kao skroman dodatak arhivskim vijestima o mogućim Carpacciovim vezama s Dalmacijom vrijedi spomenuti dokument od 10. listopada 1453. godine, kada je opunomoćenik *Iohannesa Scarpe* u Splitu zaposlio Hrvaticu Jelenu kao njegovu služavku (ANITA BARTULOVIĆ – EMIL HILJE, *Grada za splitsko slikarstvo 14. i 15. stoljeća*, Zadar, 2022., 33, bilj. 109). Pod imenom *Iohannes Scarpa* možda se, naime, krije osoba Vittoreova strica *Zuanea Scarpazza*, koji je 21. rujna 1472. godine, tada već zaređen za fratra pod imenom Ilario, svom bratu Pietru i nećaku Vittoreu oporučno ostavio neku odjeću (MANLIO CANCOGNI – GUIDO PEROCCO /bilj. 12/, 83).
- 35
IVO PETRICIOLI, *Umjetnička obrada drveta u Zadru u doba gotike*, Zagreb, 1972., 133.
- 36
Pisanje oporuka prije odlaska na put morem bilo je dosta učestala pojava, vezana uz potencijalne opasnosti puta, pa bi u tom smislu trebalo protumačiti i Mladošićevu prvu oporuku. Usporedba s Mladošićevom drugom oporukom, koju je načinio 8. rujna 1508. godine u svojoj kući, desetak dana prije smrti, ležeći u krevetu, pri čemu su kao svjedoci zabilježeni brijač i kirurg (vidi bilj. 71), otkriva bitne razlike u pristupu posljednjoj volji.
- 37
Jerolim Vidulić je još 1456. godine, na preporuku nadbiskupa Maffea Vallaressa, čiji je kapelan bio, dobio dozvolu za vršenje notarske djelatnosti (Znanstvena knjižnica u Zadru, Rukopisi, *Libri Consiliorum Comunitatis Iadrae*, Liber Secundus, fol. 103). Tu je praksu obavljao sve do smrti 1499. godine, a sačuvani su njegov spisi od 1483. do 1499. godine (VINKO VALČIĆ, Jerolim Vidulić, najstariji hrvatski pjesnik Zadra, *Zbornik Instituta za historijske nauke u Zadru*, I /1955./, 83, 84; EMIL HILJE, Zadarski graditelj Vidul Ivanov i njegovi sinovi, *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, 47 /2005./, 173, bilj. 161; TOMISLAV RAUKAR – IVO PETRICIOLI – FRANJO ŠVELEC – ŠIME PERIČIĆ /bilj. 12/, 160, 166; LUKA ŠPOLJARIĆ, Venecijanski Skjavoni i povijesno-liturgijska knjižica u čast sv. Jeronima Ilira iz 1498. godine, *Colloquia Maruliana*, 27 /2018./, 45–47), pa nema sumnje da su dvojica svećenika imala mnoštvo dodirnih točaka. Vidulić je 1456. godine kao Vallaressov kapelan postao bilježnik, a Mladošić je najkasnije 1464. godine kao Vallaressov vikar također postao bilježnik. Kasnije je Vidulić postao kancelar ninskog biskupa (VINKO VALČIĆ, n. dj., 83), a Mladošić komendator ninske opatije sv. Ambroza: 1508., 3. III.: ... *reuerendus dominus presbyter Martinus Melladosich canonicus Iadrensis et perpetuus comendatarius infrascripte abbatie Sancti Ambrosii de Nona ordinis Sancti Benedicti quasdam bullas siue litteras apostolicas electionis (...)* *ibidem presentavit et legi fecit (...)* *datas Rome anno MDVII ...* (HR-DAZD-31, BZ, Marcus Antonius de Bassano, B un, F I/2-D, fol. 35²–36); 1508. 11. IV.: ... *in confinibus ville Megliasche apud confinia Xemonici super terreno et fundo reuerendi domini Martini Melladosich canonici Iadrensis et perpetui comendatarii abbatie Sancti Ambrosii de Nona ...* (HR-DAZD-31, BZ, Iohannes Philippus Raymundus, B un, F I/1, fol. 284).

38

IVO PETRICIOLI (bilj. 35), 90, 130. Među bilježničkim spisima Jerolima Vidulića sačuvano je nekoliko crteža različitih ukrasa i arhitektonskih elemenata (HR-DAZD-31, BZ, Hyeronymus Vidolich, B un, F I, fol. 3', 4', 8, 39', 41).

39

Opširnije o Petru Jordaniću vidi u: IVO PETRICIOLI, Doprinos slikaru Petru Jordaniću, u: *Zbornik Svetozara Radojčića* (ur. Vojislav Đurić), Beograd, 1969., 267–269; EMIL HILJE, *Gotičko slikarstvo u Zadru*, Zagreb, 1999., 145–149; EMIL HILJE, Slika Bogorodice s Djetetom u *The Courtauld Institute of Art* u Londonu – prijedlog za Petra Jordanića, *Ars Adriatica*, 4 (2014.), 213–234.

40

EMIL HILJE, Prihvaćanje renesansnog slikarstva u Zadru u drugoj polovini 15. stoljeća, u: *Sic ars deprenditur arte - Zbornik u čast Vladimira Markovića* (ur. Sanja Cvetnić – Milan Pelc – Daniel Premerl), Zagreb, 2009., 260.

41

Vidi u: PETER HUMFREY (bilj. 14), 29.

42

GIORGIO VASARI, *Le vite dei più eccellenti pittori, scultori e architetti*, Firenze, 1550. (citirano prema izdanju Newton Compton Editori, Roma, 2001.), 542; MANLIO CANCOGNI – LINDA BOREAN (bilj. 14), 34; PETER HUMFREY (bilj. 14), 34–35.

43

Ako je Mladošić rođen oko 1440. godine (prvi je put spomenut 1462.), tada bi portret dosta odgovarao osobi u dobi između 55 i 60 godina.

44

Opširnije o postupku i rezultatima restauracije vidi u: JADRANKA BAKOVIĆ (bilj. 18).

45

Na ovom mjestu nije mi cilj rekonstruirati cijeli životopis Martina Mladošića, nego samo ukazati na važnije dokumente koji oslikavaju njegovu ulogu unutar zadarskih crkvenih krugova u drugoj polovini 15. i početkom 16. stoljeća. Više o Martinu Mladošiću vidi u: ZDENKO DUNDOVIĆ, *Knjižica zemljoposjeda zadarskog kanonika Martina Mladošića u selu Miljača kod Zemunika iz 1494. godine* (u tisku).

46

Vjerojatno je kao svećenik i čovjek lokalnog podrijetla Mladošić, poput druge dvojice zadarskih svećenika-bilježnika, Nikole Lupovića (1446. – 1469.) i Jerolima Vidulića (1483. – 1499.), bio bliži ruralnom stanovništvu zadarskog okružja nego profesionalni notari podrijetlom s Apeninskog poluotoka, koji se ponekad i nisu tako dobro koristili hrvatskim jezikom.

47

JADRANKA NERALIĆ (bilj. 12, 2007.), 282.

48

MLADEN ANČIĆ, *Na rubu Zapada: tri stoljeća srednjovjekovne Bosne*, Zagreb, 2001., 173.

49

Opširnije o čitavom sukobu vidi u: JADRANKA NERALIĆ (bilj. 12, 2014.), 114–121.

50

Opširnije o crkvenoj karijeri Frane Damjanova vidi u: JADRANKA NERALIĆ (bilj. 12, 2014.), 115–121. Može se tek nagađati da je Frane Damjanov bio brat još jednoga istaknutog premeta iz Vallaresova okružja, kanonika Mateja Damjanova Sturičića –

Sturariusa (vidi u: IVO PETRICIOLI, Ruke kanonika Sturariusa – Prilog Nikoli Firentincu, *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 39 /2001.–2002./, 308–309).

51

Zadarski kanonik Andrija Bribiranin poznat nam je prije svega zbog svoje povezanosti sa šibenskim slikarom Jurjem Čulinovićem, kojeg je 19. studenog 1461. godine imenovao svojim zastupnikom za poslove u Šibeniku (EMIL HILJE /bilj. 39, 1999./, 144).

52

1482., 18. I.: ... *venerandus vir dominus Franciscus Damiani archidiaconus ecclesie Iadrensis, dominus presbyter Simon Glauinich primicerius, dominus Martinus Melladosich, suo nomine ac nomine venerabilis domini presbyteri Andree Bribiranin canonici ecclesie Iadrensis, pro quo promisit de rato et rati habitone in eius propriis bonis, dominus Ioannes Bunich et dominus Bartholomeus Iacobi canonici ecclesie Iadrensis vnanimiter et concorditer asseruerunt coram prefatis domino examinatore me notario et testibus pro conseruandis iuribus et augmento ipsorum iurium capituli maioris ecclesie Iadrensis mouere inter nonnullas lites et questiones contra et aduersus nonnullos homines et personas et precipue contra reuerendissimum in Christo patrem et dominum dominum Mapheum Vallaressum Dei et apostolice sedis gratia archiepiscopum Iadrensem dignissimum. Quas lites mouere intendunt et proponunt et (...) canonici ipsi adinuicem promiserunt in dictis litibus mouendis et ipsis moris aliquo modo non desistere, sed omnes ipsi archidiaconus, primicerius et canonici simul et coniunctim hactare, agere et ventilare dictas lites nemine ipsorum se abstrahente immo continuare et prosequi ipsas lites pro fauore, augmento et vtilitate ipsius capituli ad expensas capituli eiusdem pacto adiecto et specificato, quod si aliquis dictorum canonicorum aliquo modo ad non incipiendum uel ab inceptis desisteret et retro se traheret, eo casu et ipso facto incidat in penam ducatorum centum auri applicandorum pro medietate camere apostolice et pro alia medietate aliis prosequentibus dictas causas (...) Actum Iadre in officio notarie antefati domini presbyteri Martini Melladosich ... (HR-DAZD-31, BZ, Petrus Dragono, B I, F I/16, fol. 1–1').*

53

1482., 14. II.: ... *personaliter constituti reuerendus dominus Franciscus Damiani archidiaconus nomine suo ac vice et nomine domini Andree Bribiranin canonici, pro quo promisit de rato et cetera, dominus Simon Glauinich primicerius nomine proprio ac vice et nomine domini Francisci Martini canonici, pro quo etiam promisit de rato et rati habitone, dominus Ioannes Bunich nomine proprio ac vice et nomine domini Francisci Perlize, pro quo promisit de rato et cetera, dominus Bartholomeus Iacobi, omnes canonici ecclesie Iadrensis (...) fecerunt, constituerunt, creauerunt et solemniter ordinauerunt insimul ac vice et nomine capituli Iadrensis et quilibet eorum insolidum fecit, constituit, creauit et solemniter ordinauit eorum verum, legitimum et indubitatum procuratorem, factorem, syndicum et negotiorem suum, gestorem ac nuncium specialem et generalem (...) venerabilem virum dominum presbyterum Martinum Melladosich etiam canonicum Iadrensem ac reuerendissimi domini episcopi Nonensis vicarium (...) specialiter et expresse ad prosequendum litem seu lites motam seu motas uel in futurum mouendas vsque ad tres sententias diffinitiuas in fauorem predictorum dominorum constituentium obtinendas, et hoc contra reuerendissimum in Christo patrem et dominum dominum Mapheum Vallareso archiepiscopum Iadrensem dignissimum, ob innouationes quas, vt asseruerunt, quotidie innouat et innouare procurat tam contra predictos canonicos insimul et sic contra capitulum Iadrense quam contra quemlibet eorum insolidum uel econtra. Item causa et occasione fabricae cathedralis ecclesie Sancte Anastasie Iadrensis, quam vt asseruerunt, prefatus dominus archiepiscopus iam diu occupauit et in se retinet expulsis capitulo et procuratoribus, qui*

de iure et antiqua ac laudabili consuetudine semper administrare consueuerunt ... (HR-DAZD-31, BZ, Petrus Dragono, B I, F I/16, fol. 3–3’).

54

... Dominus Maffeus Vallaresso miseratione diuina archiepiscopus Iadrensis (...) personaliter constitutus (...) locauit et titulo locationis dedit, cessit et concessit venerabili viro domino presbytero Martino Meladosich ciui et canonico Iadrensi ibidem presenti, stipulanti et pro se recipienti omnes et singulos introitus, fructus, redditus et prouentus omnium et singulorum villarum, possessionum et terarum presentarum et existentium tam in terra firma quam in insulis, ac etiam omnia et singula liuella, omnes afflictus domorum, locorum, terrarum et molendinorum quomodocumque et qualitercumque spectantium et pertinentium eidem prefato reuerendissimo domino archiepiscopo (...) exceptis scopulo suo Sancti Michaelis et terra boschiua posita in insula ex opposita dicti scopuli a parte quirinali in loco vocato Brigaceli nec non terris, que sunt circa ecclesiam Sancti Iohannis, pertinentibus ipse ecclesie cum omnibus domibus ibidem existentibus prope dictam terram Brigaceli. Qui scopulus cum dictis terris remaneat libere ipsi reuerendissimo domino archiepiscopo, exceptis etiam omnibus decimis et singulis tam (jedna riječ nejasna) Iadre et totius diocesis cum capitulo suo (jedna riječ nejasna) quam insule Pagensis nec non cathedralis, quod (!) habetur et exigitur a suis predictis parochialibus tam insularum quam terre firme diocesis Iadrensis, omnibusque oblationibus, offerentiis, quarta parte cere, que debetur prefato reuerendissimo archiepiscopo, ac aliis ceris mortuorum et quomodocumque dictis ecclesiis suis, videlicet Sancti Donati, Sancti Saluatoris, Sancti Stephani et Sancti Luce, spectantibus que omnia reseruantur et reseruata esse intelligantur prelibato reuerendissimo domino locatori con (!) his modis, pactis et conditionibus, videlicet: primo quod casu quo incurerent Turci uel alii hostes agrum siue territorium Iadrense qui homines uel animalia grossa, videlicet boues ad culturam aptos, abigerent uel depredarentur pro medietate, tunc et eo casu dictus conductor possit renuntiare prefectam locationem (...) Item omnes pillas lapideas ab oleo positas in Poniqua, excepta vna de modiis duodecim (...) pro usu reseruauit. Item curiam cum domo [in villa] Sancti Cassiani cum molendinis ab oleo ibidem existentibus cum omnibus eorum ordinibus et instrumentis (...) et hoc pro precio et nomine precii ducatorum trecentorum sexaginta quinque auri ... (HR-DAZD-31, BZ, Antonius Cisirellis de Placentia, B un, F I/1, fol. 21–22; SOFIJA SORIĆ /bilj. 12/).

55

... Ibi que (...) dominus Mapheus Valaressus miseratione diuina archiepiscopus Iadrensis (...) fecit finem, quietationem, liberationem, remissionem, absolutionem et pactum de vlterius non petendo venerando domino presbytero Martino Meladosich canonico Iadrensi (...) specialiter et nominatum de quodam debito seu credito librarum mille centum triginta vna, soldorum decem, hoc L 1131 s 10 paruorum Venetorum in quatuor partitis datis et numeratis ... (HR-DAZD-31, BZ, Iohannes Philippus Raymundus, B un, F I/1, fol. 58).

56

... Mapheus Valaressus miseratione diuina archiepiscopus Iadrensis (...) fecit finem (...) domino presbytero Martino Meladosich canonico Iadrensis (...) de quodam debito L 755 (...) in pluribus partitis datis (...) eidem reuerendissimo domino archiepiscopo creditori ... (HR-DAZD-31, BZ, Iohannes Philippus Raymundus, B un, F I/1, fol. 65).

57

Ego presbyter Stephanus de Corthesiis archidiaconus Iadrensis vna cum domino Antonio de Cisarellis de Placentia procuratore generali vniuersalis capituli Iadrensis (...) et specialiter et expres-

se nomine venerabilium virorum dominorum Petri Mauroceno archipresbyteri, Symonis Glauinich primicerii et domini Martini Miladosich canonici Iadrensis dicens et exponens contra et aduersus (venerabilem dominum - izbrisanu) presbyterum Symonem Radi reuerendissimi in Christo patris et domini domini Maphei Valallaresso (!) (...) archiepiscopi Iadrensis dignissimi capellanum, cum sit quod de anno presenti et die 6 mensis presentis septembris proxime decursi (s - prekriženo) dictus presbyter Symon existens in sacristia Sancte Anastasie (...) venit ad nonnulla verba contentiosa contra et aduersus venerabilem dominum presbyterum Martinum Meladosich canonicum predictum, et ex eo maxime quia dictum venerabile capitulum eundem presbyterum Symonem in canonicum loco venerabilis quondam domini presbyteri Ioannis Cicouich proxime diebus defuncti non elegerat. ... (Antonius Barba, B II, F II/L, papir kojim je uvezan sveščić, s naznakom fol. 519). S obzirom na to da dokument nije u nizu s ostalima u sveščiću, godinu nije moguće utvrditi.

58

In nomine Domini nostri Iesu Christi, amen. Per hoc presens publicum instrumentum (...) anno a natiuitate eiusdem millesimo quadringentesimo nonagesimo sexto, indictione XIII, die iouis vigesimo primo aprilis (...) Cum nil certius sit morte, nil certius (!) hora mortis (...) hinc est quod venerabilis dominus Martinus Meladosich canonicus Iadrensis benemeritus sanus per Dei gratiam mente, sensu, corpore et intellectus (!), volens circa suam substantiam et facultatem, ut sapientem virum decet, dum mens integra est, et in sua bona et perfecta dispositione consistit, prouidere de omnibus bonis et rebus suis tam stabilibus quam mobilibus, iuribus quoque et actionibus disponere statuit et voluit, ne post eius mortem scandalum oriatum et maxime pro salute eius anime ad quam saluandam vigilibus studiis est insistendum. Per hoc suum vltimum nuncupatiuum testamentum (fecit - prekriženo) suam vltimam voluntatem declarauit et suum vltimum nuncupatiuum testamentum, quod sine scriptis dicitur, condidit facere procurauit et fecit, videlicet. In primis quia anima nobilior est corpore rebusque humanis de summi regis misericordia plene confisus prefatus dominus Martinus testator, dum et quando a carius nexibus dissolui contigerit, animam suam humiliter et deuote altissimo omnium creatori eiusque matri gloriose Virgini Marie, beatissimis apostolis Petro et Paulo, beate Anastasie virgini et martiri patrone nostre ceterisque sanctis omnibus triumphalis curie paradissi commendauit. Item voluit et mandauit dictus testator, dum et quando ab ista luce et uita migrare contigerit, corpus suum honorifice sepelliri, vti canonicum decet, in ecclesia Sancte Anastasie in sua sepultura ante altare Sancti Martini, quam idem testator sibi preparauit et poni fecit. (...) Item iure legati quod de eius bonis fiat altare Sancti Martini in ecclesia Sancte Anastasie metropolis Iadre, in quo et pro quo expendi uoluit tam pro altari aliquantulum remouendo versus Corpus Domini quam pro pala iam cepta per magistrum Ioannem Curzulensem fabrum lignarium et intagliatorem, cui pro sua mercede intagli et lignaminis iuxta formam designi absque pictura dare voluit et vult ducatos triginta duos, computando illud quod a dicto testatore vsque in presentem diem habuit in totum et pro tota ipsa pala ducatos centum, computando dictos triginta duos ducatos, quos promisit dicto magistro Ioanni in illis centum, quos in ipsa capella expendi uult vt supra. Item iure legati reliquit et legauit prefato altari Sancti Martini perpetuis futuris temporibus domum suam statii (!) cum terreno libero positam Iadre in confinio Sancti Viti cum omnibus pilis ab oleo. Item reliquit et legauit dicto altari Sancti Martini vnam suam possessionem vineatam et oliuatam maceriis circumdatam gognaliorum quindecim iure circa positam in confinibus Iadre loco uocato Gasinice. Item iure legati reliquit et legauit prefato altari Sancti Martini vnam suam aliam possessionem vineatam et oliuatam gognaliorum octo uel circa maceriis circumdatam supra lazaretum apud viam qua itur ad Bochagnaz.

Item reliquit et legauit iure legati prefato altari Sancti Martini vnam suam totam et integram possessionem trium sortum (!), videlicet eam possessionem et possessiones quam et quas tantum emit a ser Gregorio del Boscho notario et ciue Iadre pro ducatis ducentis quadraginta quinque, positam in confinibus Megliasche (...) Item reliquit, legauit et ita uoluit quod post obitum dicti testatoris immediate sit et esse debeat capellanus et administrator ac vsuarius et (sus – prekriženo) vsufructuarius omnium suprascriptarum rerum ipsi altari Sancti Martini legatarum clericus subdiaconus Antonius quondam ser Andree Mirci, cuius Iadre clericus ipsius testatoris, quoad uixerit, ita quod singulis diebus teneatur, obligatus sit et debeat dicere seu celebrare uel celebrari facere vnam missam super dito (!) altari perpetuis futuris temporibus, (et quod in die depositionis teneatur ipse Antonius celebrari facere aniuersarium cum missa incanta perpetuis temporibus – na margini), et si deficeret in aliquo seu non celebraret seu celebrari faceret, quod immediate venerabile capitulum Iadrense possit omnes dictas possessiones vna cum domo ipsa dicte (!) testatoris ut supra aprehendere et dictam missam celebrari facere. Post uero mortem dicti Antonii subdiaconi eius clerici voluit et ita ordinauit quod fructus dictorum bonorum altari Sancti Martini legatarum deueniant et deuenire debeant venerabilibus prelati (!) et canonicis ecclesie metropolitane Iadrensis residentibus et ecclesie seruiantibus tantum et non aliis qui presentes non fuerint cum prefata obligatione, videlicet quod celebrent seu celebrari faciant vnam missam singulis diebus perpetuis futuris temporibus (...) Item reliquit, statu et ordinauit quod fiant quatuor calices de octo taciis ipsius testatoris nouis, ex quibus vnum voluit dari prefato altari Sancti Martini in quo celebrari debeat sacerdos seu ille ad quem pertinuerit dictam missam celebrare. Item reliquit vnum alium calicem ex dictis quatuor ecclesie Sancte Marie monialium de Iadra, ut orent Deum pro anima ipsius et suorum defunctorum. Item reliquit et legauit vnum alium calicem ex predictis quatuor ecclesie Sancti Symeonis ex causa deuotionis ipsius diui Symeonis. Item reliquit et legauit vnum alium calicem ex predictis quatuor ecclesie Sancte Catherine de Iadra, ut ipse moniales orent Deum pro anima sua. (...) Item reliquit et legauit Antonio Mirci clerico suo suprascripto omnes et singulos libros iuris canonici, quos habet in domo dictus testator, vt studiis incumbat et doctus fiat. (...) In omnibus autem suis bonis (...) suum vniuersalem heredem cum beneficio inuentarii sibi instituit et esse uoluit suprascriptum subdiaconum Antonium filium quondam ser Andree de Mirco (...) / (na poleđini:) Testamentum mei presbyteri Martini Meladosich canonici Iadrensis subscriptum manu mea propria et sigilatum meo sigilo consueto in fidem et testimonium omnium et singulorum infrascriptorum. Actum in domo solite habitationis mee, Iadre 1496 die 23 aprilis. (HR-DAZD-31, BZ, Iohannes Philipus Raymundus, B un, F IV, nr. 9/1; IVO PETRICIOLI /bilj. 35/, 133; GIUSEPPE PRAGA /bilj. 3/, 292–293).

59

Vidi bilj. 36.

60

1496., 24. IX.; 1497., 21. I.; 1497., 15. II.; 1497., 18. II.; 1497., 27. II. (HR-DAZD-31, BZ, Antonius Barba, B II, F II/C, fol. 40; Isto, F II/D, fol. 17–17'; 29', 31', 35'–36).

61

1494., 31. X. (HR-DAZD-31, BZ, Antonius Barba, B I, F I/M, fol. 22'); 1495., 7. II. (HR-DAZD-31, BZ, Iohannes Philippus Raymundus, B un, F I/1, fol. 7); 1495., 13. VIII. (HR-DAZD-31, BZ, Antonius Barba, B II, F II/3, fol. 17–17'); 1495., 4. IX. (Isto, fol. 28'); 1495., 11. XII. (HR-DAZD-31, BZ, Antonius Barba, B II, F II/A, fol. 19'); 1496., 17. IV. (HR-DAZD-31, BZ, Antonius Barba, B II, F II/B, fol. 21); 1497., 19. XI. (HR-DAZD-31, BZ, Iohannes Philipus Raymundus, B un, F IV, nr. 14); 1498., 18. V. (HR-DAZD-31, BZ, Antonius Barba, B II, F II/G, fol. 37); 1498.,

2. X. (HR-DAZD-31, BZ, Antonius Barba, B II, F II/H, fol. 42'–43, 43'); 1498., 9. X. (Isto, fol. 48); 1498., 15. XI. (HR-DAZD-31, BZ, Antonius Barba, B II, F II/I, fol. 14–14'); 1499., 15. I. (Isto, fol. 34'); 1499., 29. I. (Isto, fol. 40); 1499., 25. III. (HR-DAZD-31, BZ, Antonius Barba, B II, F II/J, fol. 15'); 1501., 29. X. (HR-DAZD-31, BZ, Iohannes de Monteferrato, B un, F I, fol. 1); 1502., 6. VI. (HR-DAZD-31, BZ, Iohannes de Monteferrato, B un, F I, fol. 10–11); 1502., 25. VI. (Isto, fol. 68); 1502., 10. XII. (Isto, fol. 3); 1503., 9. III. (HR-DAZD-31, BZ, Matheus Sonzonius, B VI, F VI, fol. 197b); 1503., 16. IX. (HR-DAZD-31, BZ, Iohannes de Monteferrato, B un, F I, fol. 44); 1503., 22. IX. (Isto, fol. 42); 1503., 23. IX. (HR-DAZD-31, BZ, Iohannes de Monteferrato, B un, F IV, nr. 3); 1504., 6. I. (HR-DAZD-31, BZ, Iohannes de Monteferrato, B un, F I, fol. 52); 1504., 19. VI. (Isto, fol. 103); 1504., 30. VIII. (Isto, fol. 62); 1504., 2. X. (Isto, fol. 79–79'); 1505., 18. IV. (HR-DAZD-31, BZ, Antonius Barba, B II, F II/N, fol. 7); 1505., 23. IV. (HR-DAZD-31, BZ, Iohannes de Monteferrato, B un, F III, fol. 53–53'); 1505., 12. VI. (HR-DAZD-31, BZ, Antonius Barba, B II, F II/N, fol. 24'); 1505., 6. IX. (Isto, fol. 46'). Citiranje sadržaja svih ovih dokumenata zauzelo bi previše prostora, pa ih navodimo tek kao ilustraciju Mladošićeva učestalog pojavljivanja u arhivskoj građi.

62

1500. 23. II.: ... *personaliter constitutus reuerendus dominus Martinus Mladosich vicarius generalis in spiritualibus reuerendissimi in Christo patris domini Ioannis Robobelli (...) Iadrensis archiepiscopi dignissimi et tamquam procurator fabricae ecclesie metropolitane Iadrensis (...) manifestauit habuisse et recepisse a (...) presbytero Bartholomeo Iacobi canonico Iadrensi (...) tamquam plegio (...) quondam presbyteri Simonis Couacich (...) ducatos quadraginta octo ...* (HR-DAZD-31, BZ, Antonius Barba, B II, F II/1-K, fol. 29); 1500., 25. V.: ... *Coram reuerendo domino Martino Mladosich vichario benemerito reuerendissimi domini Ioanni Rabobello archiepiscopi Iadrensis dignissimi, nec non procuratore sedente in camera sue ressidentie archiepiscopalli palatio vna cum (...) prelati et canonicis capitulariter congregatis tempore pestis ...* (HR-DAZD-31, BZ, Antonius Barba, B II, F II/1-K, fol. 37').

63

1505., 23. IV.: ... *canonici et iconomi sedis metropolitane Iadrensis (...) cum presentia et consilio reuerendi domini Stefano de Cortesiis archidiaconi, domini Martini Melladosich, domini Donati Britanici (...) dederunt et concesserunt ad affectum (...) terras cultiuas (...) in dictis Punctis Blanchis (...) Actum Iadre apud Sanctum Vitum in domo prefati domini Martini Melladosich ...* (HR-DAZD-31, BZ, Iohannes de Monteferrato, B un, F III, fol. 53–53'). Ta je kuća spomenuta kao odrednica u prostoru još 18. I. 1494.: ... *domum (...) in confinio Sancti Vitti (...) de siroco (...) dominus presbyter Martinus Meladosich canonicus Iadrensis ...* (HR-DAZD-31, BZ, Antonius Barba, B I, F I/K, fol. 30), a i kasnije u više navrata, uglavnom kao mjesto gdje su pisane razne isprave: 1497., 30. IX. (HR-DAZD-31, BZ, Iohannes Philippus Raymundus, B un, F I/1, fol. 127); 1498., 2. X. (HR-DAZD-31, BZ, Antonius Barba, B II, F II/H, fol. 42'–43, 43'); 1505., 12. VI. (HR-DAZD-31, BZ, Antonius Barba, B II, F II/N, fol. 24'); 1507., 14. XII. (HR-DAZD-31, BZ, Iohannes Philippus Raymundus, B un, F I/1, fol. 263).

64

1504., 12. VI.: ... *Stefanus de Cortesiis archidiaconus et Martinus Melladosich canonicus Iadrensis ...* (HR-DAZD-31, BZ, Iohannes de Monteferrato, B un, F I, fol. 109; IVO PETRICIOLI /bilj. 2, 1985./, 290); 1504., 19. VI.: ... *Nos Stefanus de Cortesiis archidiaconus et Martinus Melladosich canonicus Iadrensis (...) intellecta petitione ...* (Isto, fol. 99'); 1504., 8. VIII.: ... *Coram reuerendis in Christo patribus domino Stephano Cortesio archidiacono et domino Martino Mladosicho canonico sedis archiepiscopalis Iadrensis ...* (HR-DAZD-31, BZ, Matheus Sonzonius, B VI, F VI, fol. 218);

1504., 17. VIII.: *Stefanus de Cortesiis archidiaconus et Martinus Melladosich canonicus Iadrensis ...* (HR-DAZD-31, BZ, Johannes de Monteferrato, B un, F I, fol. 72). Početkom 16. stoljeća, kada je Mladošić dublje zašao u svoje šezdesete, kao vodeća ličnost zadarskih crkvenih krugova afirmirao se (po svemu sudeći, u bliskoj suradnji s Mladošićem) Stjepan de Cortesis, podrijetlom s Raba (1507., 3. X.: ... *reuerendus dominus presbyter Steffanus de Cortesiis Arbensis, archidiaconus et impresentiarum vicarius reuerendissimi domini archiepiscopi Iadrensis ...* – HR-DAZD-31, BZ, Marcus Antonius de Bassano, B un, F I/2D, fol. 19°). O Stjepanu de Cortesis vidi u: CARLO FEDERICO BIANCHI (bilj. 12), 57, 184, 203–204.

65

... *In domo reuerendi domini archidiaconi. Dominus archidiaconus, suo et nomine domini Nicolai Drasmilli et domini Bernardini et vicarii (?), quod ut retinet (?) (domine - prekriženo) presbiter Georgius sacrista dederunt vocem suam ipsi domino archidiacono, dominus Martinus, dominus Franciscus Perliza, dominus Donatus Berch, dominus Gregorius Blundus, dominus Antonius de Arbo, dominus Martinatius (p pago - prekriženo) consuenerunt cum magistro Alberto quondam Grandi (?) de Colonia scriptore de (!) ut scribat vnum librum gradualem super carta ipsius fabrice ad rationem vnius ducati pro singulo quinterno, et ordinauerunt quod dictus Gregorius Blundus et dominus Hieronymus de Cedulinis procuratores fabrice faciant instrumentum cum dicto magistro Alberto pro vno ducato pro singulo quinterno.* (HR-DAZD-31, BZ, Johannes de Monteferrato, B un, F I, fol. 48). Moguće je tek pretpostaviti da je dolazak skriptora iz Kölna u Zadar na neki način bio povezan s boravkom nadbiskupa Vallaressa kao papina legata u Kölnu 1490. godine, odakle je u Zadar donio relikvije sv. Uršule (CARLO FEDERICO BIANCHI /bilj. 12/, 160; MARIJAN GRGIĆ, Kalendar zadarske stolne crkve iz 15. stoljeća, *Radovi Instituta JAZU u Zadru*, 20 /1973./, 170).

66

... *venerandus dominus Martinus Melladosich canonicus Iadrensis (...)* *conduxit pro vilico et agricultore suo et suarum possessionum in villa et confinibus Migliasche (...)* *Martinum Ciuitichouich vilicum dicte ville Migliasce (...)* *cum infrascriptis pactis inter ipsas partes conuentis (...)* *quod idem Martinus (...)* *teneatur et sit obligatus in termino quatuor mensium proximorum ire ad habitandum in sedimine et curtino prefati domini Martini Meladosich (...)* *Item quod omnes lapides clausure et melioramenta que sunt modo in ipso curtino, excepta domo de muro que est apud viam et portam curtini a parte orientali quam pro se et vsu suo reseruauit, sint et esse debeant dicti Martini vilici et ad vsu suum ...* (HR-DAZD-31, BZ, Iohannes Philippus Raymundus, B un, F I/1, fol. 183°). Opširnije o tom posjedu vidi u: ZDENKO DUNDOVIĆ (bilj. 45).

67

... *reuerendus dominus Martinus Melladosich canonicus Iadrensis procurator constitutus cum potestate substituendi reuerendi domini Viti Subich archidiaconi Humnensis, plebani Bichachii ac perpetui commendatarii abbatie et monasterii Sancti Georgii de Copriua ...* (HR-DAZD-31, BZ, Iohannes Philippus Raymundus, B un, F I/1, fol. 189°); ... *personaliter constitutus venerabilis vir dominus Martinus Melladosich canonicus Iadrensis procurator et eo nomine domini Viti Subich perpetui commendatarii abbatie Sancti Georgii de Copriua ...* (HR-DAZD-31, BZ, Johannes de Monteferrato, B un, F IV, nr. 11, fol. 2). Vito Šubić je kasnije, kao Mladošićev nasljed-

nik, preuzeo brigu o oltaru sv. Martina u katedrali (GIUSEPPE PRAGA /bilj. 3/, 307–308).

68

Vidi bilj. 37.

69

1507., 29. I.: (HR-DAZD-31, BZ, Iohannes Philippus Raymundus, B un, F I/1, fol. 214); 1507., 10. II. (Isto, fol. 216°); 1507., 14. XII. (Isto, fol. 263). GIUSEPPE PRAGA /bilj. 3/, 305.

70

... *quod (...)* *teneatur et sit obligatus celebrari facere duas missas quolibet ebdomada super altare Sancti Martini fundato (!) in ecclesia Sancte Anastasie Iadrensis metropolitane (...)* *Id ipsumque modo dicto nomine require (!) venerando domino Martino Melladosich canonico Iadrensi ...* (HR-DAZD-31, BZ, Iohannes Philippus Raymundus, B un, F I/1, fol. 223°). GIUSEPPE PRAGA (bilj. 3), 303.

71

... *reuerendus in Christo pater dominus presbyter Martinus Melladosich canonicus Iadrensis et abbas siue commendatarius abbatie Sancti Ambrosii de Nona hoc suum presens nuncupatiuum testamentum et vltimam voluntatem sanus mente et intellectu licet corpore iacens in lecto infirmus facere procurauit. Inprimis (...)* *Item (...)* *sui testamenti fidelos executores instituit et esse voluit reuerendam dominam abbatissam monasterii monialium Sancte Marie de Iadra presentem et qua per tempora erit et (...)* *dominum Marcum de Grisogonis et venerabilem dominum presbyterum Antonium Mirchouich canonicum Iadrensem (...)* *Item ordinauit corpus suum sepeliri in ecclesia Sancte Anastasie Iadrensis ante altare suum Sancti Martini continentis (?) sepultura per ipsum dominum testatorem fabricata. Item reliquit cuique ditorum suorum commissariorum ducatos quatuor auri (...)* *Item reliquit ipsius domini testatoris domum suam a statio positam in contrata Sancti Viti cum suis pillis lapideis ab oleo altari predicti Sancti Martini (Item - prekriženo) et vltra reliquit dicto altari Sancti Martini omnes suas possessiones positas in villa Milliasica (...)* *hac lege et conditione quod venerandum capitulum Sancte Anastasie teneatur et debeat celebrare seu celebrari facere vnam missam quotidie perpetuis temporibus sopradito (!) altari pro anima dicti dicti domini testatoris. (...)* *Actum Iadre in domo dicti domini testatoris positi in confinio Sancti Viti, presentibus (...)* *viro domino magistro Francisco Tharisolla artium et medicine doctore et magistro Georgio Ghuliafcich (?) tonsore ...* (HR-DAZD-31, BZ, Matheus Sonzonius, B IX, nr. 222).

72

... *Quod cum per obitum reuerendi patris domini Martini Melladosich (...)* *prebenda canonicatus prefati quondam domini Martini vacet et vacare dignoscitur in ecclesia ipsa metropolitana Sancte Anastasie ...* (HR-DAZD-31, BZ, Matheus Sonzonius, B IV, F IV/26, fol. 1).

73

Nije naodmet uočiti svojevrsnu paralelu s čitavo stoljeće starijom slikom Nicolò di Pietra, poznatom *Madonom Belgarzone*, koja je isto bila namijenjena za izvoz u Zadar, pa je također sadržavala potpis slikara, ali na kojoj prikaz donatora, iako realistično uvjerljiv, nije mogao biti stvarni portret (EMIL HILJE /bilj. 39, 1999./, 158–160).

Summary

Emil Hilje

More on the Dating of Vittore Carpaccio's Polyptych from the Zadar Cathedral, Based on a Document from 1497

The polyptych for the altar of St Martin in the Zadar Cathedral, commissioned from Vittore Carpaccio by Canon Martin Mladošić, is one of those works from the painter's oeuvre whose chronology is still not agreed upon. Various authors dated the Zadar polyptych to almost the entire range of the painter's activities, from those who considered it a youthful work to those who considered it a late work, created at the very end of his career.

The document that was recently found in the Zadar archive sheds a completely new light on the issue of dating the polyptych, excluding all dating in the early years of Carpaccio's work, but at the same time exposes the conditions and circumstances of its commission and creation. Namely, on September 12, 1497, in Zadar, Martin Mladošić appointed two representatives, who were supposed to demand from the painter *Victor Scarpation* (Vittore Carpaccio) in Venice to complete the work on the altarpiece for the altar of St Martin in the cathedral of St Anastasia in Zadar, in accordance with the contract he had previously concluded with the client. It was stated that, if the painter failed to do this, they should take from him the frame carved in Zadar and order the painting from other masters at his expense. However, if he completed and submitted the work, they should cancel the previously concluded contract. Considering Carpaccio's signature on the painting, it is obvious that the latter was ultimately achieved. And in the light of the fact that the client and the painter met in person, it can be assumed that the depiction of the donor in the painting is indeed a realistic portrait of a prominent Zadar canon.

In combination with the previously known information from Mladošić's will, dated April 21, 1496, which referred

to the making of the frame, it can be established that the polyptych was commissioned in 1496, and that the painting lasted until the end of 1497 or the beginning of 1498. Dated in this way, the Zadar polyptych can be precisely placed in the time between the two great Carpaccio's cycles, that is, after the completion of the Cycle of St Ursula and before starting work on the cycle at the Scuola di San Giorgio degli Schiavoni.

The life of Martin Mladošić, in addition to his own notarial books, is witnessed by numerous archival documents, from which it is possible to partially reconstruct his biography, especially his career progression and position within Zadar's ecclesiastical circles, where he stood out as one of the most important and influential members of the cathedral chapter. Despite certain disagreements between the chapter and the archbishop, he remained the closest associate and confidant of Archbishop Maffeo Vallaresso. After Vallaresso's death, during the vacant episcopal seat, he seems to have been the head of the Zadar church hierarchy, and he retained a key role during the episcopate of Giovanni Robobello. The rise of his ecclesiastical career was accompanied by material prosperity, a luxurious house in the city, and extensive land holdings. So, investing in his own altar in the cathedral was a logical reflection of Mladošić's well-being and position. Also, we can assume that Mladošić, satisfied with Carpaccio's work, and still connected with the Vallaresso family, played a certain role in his engagement for the work in Scuola di San Giorgio degli Schiavoni.

Keywords: Vittore Carpaccio, Martin Mladošić, Zadar, polyptych for the altar of St Martin, painting, 15th century